

Odpovědnost státu za škodu

Skutečnost, že se účastník nepřiměřeně dlouze vedeného řízení pokusil o odstranění jeho průtahů podáváním stížností na ně, automaticky neznamená, že by mu mělo být přiznáno odškodnění ve vyšším rozsahu než účastníku, který si na průtahy v řízení nestěžoval. V konkrétním případě však může dojít ke zvětšení újmy (frustrace) účastníka řízení, ve kterém dochází k průtahům navzdory úspěšným stížnostem na ně, tj. navzdory tomu, že jsou předsedou soudu ke stížnosti podané podle § 164 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, nebo nadřízeným soudem k návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a téhož zákona, shledány oprávněnými. Takto zvětšené újmě účastníka řízení by pak měla odpovídat úvaha soudu o stanovení formy, popřípadě výše zadostiučinění za porušení jeho práva na přiměřenou délku řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 3172/2012, ze dne 18.12.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně J. P., zastoupené Mgr. Z.P., advokátem, se sídlem v B., proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v P., o zaplacení částky 1.075.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 52 C 257/2007, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 13. 6. 2012, č. j. 44 Co 220/2010 - 90, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 6. 2012, č. j. 44 Co 220/2010 - 90, se v rozsahu potvrzení rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 19. 3. 2010, č. j. 52 C 257/2007 - 48, o zamítnutí žaloby do částky 838.310,- Kč s příslušenstvím, a v navazujícím výroku o náhradě nákladů řízení zrušuje a věc se vrací v daném rozsahu Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Městský soud v Brně (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 19. 3. 2010, č. j. 52 C 257/2007 - 48, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 106.500,- Kč (výrok I.), zamítl žalobu do částky 16.050,- Kč (náhrada nákladů řízení před Evropským soudem pro lidská práva - výrok II.), do částky 25.840,- Kč s příslušenstvím (náhrada nákladů řízení u Ministerstva spravedlnosti - výrok III.) a do částky 875.610,- Kč s příslušenstvím (zadostiučinění za nemajetkovou újmu utrpěnou žalobkyní nepřiměřenou délkou řízení vedeného u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 44 C 176/98 - výrok IV.).

Soud prvního stupně dospěl k následujícímu závěru o skutkovém stavu: žalobkyně podala u Městského soudu v Brně dne 3. 7. 1998 žalobu, čímž zahájila řízení, které dosud nebylo skončeno a je vedeno pod sp. zn. 44 C 176/98. Celková délka ke dni vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně činí 11 let a 8 měsíců. Žalobkyně dne 16. 4. 2007 uplatnila u žalované nárok na náhradu škody, sestávající se z nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení a nákladů za právní zastoupení, a to v celkové částce 1.075.000,- Kč. Žalovaná shledala nárok důvodný pouze ohledně náhrady nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem, spočívajícím v nepřiměřené délce řízení, kterému odpovídá odškodnění v částce 51.000,- Kč. Žalobkyně podala rovněž stížnost na postup České republiky v předmetném řízení k Evropskému soudu pro lidská práva, ten jí však sdělil, že již v minulosti prohlásil podobné stížnosti za nepřijatelné, když se objevil nový vnitrostátní prostředek nápravy. Nejistota z výsledku řízení má na život žalobkyně nepříznivý vliv, představuje zátěž jak po stránce psychické, tak finanční a přispěla i k rozpadu manželství žalobkyně. Žalobkyně si na průtahy stěžovala již v průběhu řízení. Podaná žaloba neobsahovala úplné vylíčení

rozhodujících skutečností, byla však projednatelná, neboť bylo zřejmé, čeho se žalobkyně domáhá. Žalobkyně v průběhu původního řízení podala dvě námitky podjatosti.

Na tomto skutkovém základě dospěl soud prvního stupně k závěru, že v průběhu řízení vedeném u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 44 C 176/98 docházelo k opakované neodůvodněné nečinnosti, Česká republika nezajistila dodržení práva žalobkyně na rozhodnutí v přiměřené lhůtě, které vyplývá z čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, publikované ve Sbírce zákonů pod č. [209/1992](#) Sb. (dále jen „Úmluva“), i § 13 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“. Samotné konstatování porušení práva soud prvního stupně považoval za nedostačující, a proto žalobkyni přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 106.500,- Kč. Ve zbytku shledal žalobu nedůvodnou. Krajský soud v Brně (dále „odvolací soud“) svým rozsudkem ze dne 13. 6. 2012, č. j. 44 Co 220/2010 - 90, potvrdil ve výrocích I., II. a III. rozsudek soudu prvního stupně (výrok I.), rozsudek soudu prvního stupně ve výroku IV. změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni dalších 37.300,- Kč s příslušenstvím, jinak jej potvrdil (výrok II.) a uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku ve výši 27.930,- Kč jako náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III.).

Odvolací soud doplnil dokazování o průběh posuzovaného řízení od vydání odvoláním napadeného rozsudku. Ke dni vydání rozsudku odvolacího soudu trvalo původní řízení bezmála 14 let, tedy 168 měsíců. Na rozdíl od soudu prvního stupně nepovažoval odvolací soud původní řízení za složité z hlediska jeho předmětu. Přihlédl však k podílu žalobkyně na celkové délce posuzovaného řízení, jenž spočíval v nedůvodném podání námítky podjatosti, čímž se řízení prodloužilo o tři měsíce. Přezkum procesních a meritorních rozhodnutí si vyžádal prodloužení délky řízení o dalších patnáct měsíců. Celková délka řízení se tak prodloužila podle odvolacího soudu o „ $2 \times 3 + 12 + 5 = 23$ měsíců“. Odvolací soud se nepřidržel závěru soudu prvního stupně o vlivu posuzovaného řízení na rozpad manželství žalobkyně, když uvedl, že „činit spojení mezi základy manželství a soudním řízením v majetkoprávním sporu jednoho z manželů je krajně odvážné a je v podstatně neprokazatelné. (...) Relativně podružným je pak nikoli to, jakým tvrzením prvoinstanční soud ‚uvěřil‘, ale že oporou svého závěru o ‚vlivu‘ řízení na osobní život žalobkyně učinil její výpověď o tom, jak akorát manžel nechtěl žít se ‚zadluženou ženou‘. (...) Čili též jde o závěr, který v podstatném rozsahu nemá oporu v provedeném dokazování“. Snížený význam předmětu řízení pro žalobkyni shledal „daný motivem majetkového zisku na kompenzaci ztrát z neuvážené majetkové správy a dále celkovou právní nedůvěryhodností nároku (... nesdílnost, lavírování, despekt k vzájemnému vyrovnání)“. Při stanovení odškodnění žalobkyně přihlédl odvolací soud k extrémní délce původního řízení i tohoto odškodňovacího řízení a vyšel ze základní částky 10.000,- Kč za první rok, 15.000,- Kč za druhý rok a 19.000,- Kč za každý další rok trvání posuzovaného řízení. Jednání poškozené ani postup orgánů veřejné moci neměly na výši odškodnění vliv. Za základ výpočtu odškodnění vzal odvolací soud 14×12 měsíců - $8 + 20$ měsíců (nevyšel z výše uvedených 23 měsíců z důvodu pochybení soudů při odstraňování vad žaloby v původním řízení), tj. celkem 140 měsíců, od kterých další dva měsíce odečetl a výslednou výši odškodnění vyjádřil výpočtem „ $(140 \text{ minus } 2 \text{ měsíce}) / 12 \times 19.000,- \text{ Kč} + 1. \text{ měsíc} \times 10.000,- \text{ Kč} + 2. \text{ měsíc} \times 15.000,- \text{ Kč} = 243.500,- \text{ Kč} \times 90\% = 194.800,- \text{ Kč}$ “. Přihlédl proto k žalobkyni již žalovanou vyplacenému odškodnění ve výši 51.000,- Kč a přiznal jí, k soudem prvního stupně již přiznané částce 106.500,- Kč, ještě částku 37.300,- Kč.

Žalobkyně (dále také „dovolatelka“) podala proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, a to do části výroku II. za středníkem, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku co do částky 838.310,- Kč s příslušenstvím. Dovolání pokládá za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť napadený rozsudek považuje za de facto měnící. Pro případ uvádí, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam v následujících otázkách.

Dovolatelka nesouhlasí s postupem odvolacího soudu při stanovení zadostiučinění, které považuje za

odporující stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněného pod číslem 58/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanovisko“; taktéž dostupné, stejně jako další uváděná rozhodnutí Nejvyššího soudu, na webových stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz), a to jak v použití základní částky, tak i ve způsobu jeho stanovení (odečtení části délky řízení, namísto aplikace kritérií § 31a odst. 3 písm. b/ až e/ OdpŠk na celkovou délku řízení). Z rozsudku odvolacího soudu navíc není zřejmé, z jakého důvodu mělo dojít k odečtení délky řízení v trvání 5 měsíců ve vzorci vedoucí odvolací soud k prodlevám přičitatelným žalobkyni v délce 23 měsíců. Namítá, že jí takto zohledněné skutečnosti nelze přičíst k tíži. Odvolací soud rovněž pochybil, pokud se odchýlil od skutkových zjištění soudu prvního stupně stran dopadu nepřiměřené délky posuzovaného řízení na rozpad manželství žalobkyně, aniž by v tomto směru zopakoval dokazování a případně vyzval žalobkyni k doplnění důkazních návrhů. Nesouhlasí s bagatelizací významu předmětu řízení pro ni a tím, že odvolací soud meritorně zkoumal předmět posuzovaného řízení a pravděpodobnost úspěchu žalobkyně v něm. Předmětem původního řízení přitom byly prostředky, jež měly sloužit k obživě žalobkyně. Odvolací soud nepřihlédl při stanovení zadostiučinění k délce odškodňovacího řízení, čímž pominul judikaturu Nejvyššího soudu reprezentovanou např. rozsudkem sp. zn. 30 Cdo 4739/2009. Vyšel-li odvolací soud ze Stanoviskem předpokládaných 15.000,- Kč až 20.000,- Kč za rok trvání posuzovaného řízení, přiznal žalobkyni odškodnění jen v rozsahu 45 % toho, co by jí přiznal Evropský soud pro lidská práva. V situaci, kdy žalobkyně neměla po větší část posuzovaného řízení k dispozici kompenzační prostředek nápravy porušení jejího práva na přiměřenou délku řízení v národním právu, mělo jí být přiznáno odškodnění násobně vyšší. Namítá rovněž početní chybu při stanovení výše zadostiučinění, kdy při zachování svého postupu měl odvolací soud dospět k základní částce odškodnění ve výši 227.700,- Kč, nikoli 194.800,- Kč. Nesouhlasí také s tím, že odvolací soud nepřihlédl ke stížnostem žalobkyně na průtahy v původním řízení. Z těchto důvodů navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (viz čl. II bod 7. zákona č. [404/2012](#) Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

Přípustnost dovolání nemůže být založena § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť rozsudek odvolacího soudu je v napadeném rozsahu rozhodnutím potvrzujícím, nikoli měnícím.

Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozhodnutí ve věci samé může být přípustné pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to pokud dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Skutečnost, že finanční prostředky, kterých se žalobkyně v původním řízení domáhá, měly sloužit k její obživě, ze skutkových zjištění soudů neplyne. Námitka žalobkyně v daném směru je proto námitkou proti skutkovým zjištěním, představující dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř., k němuž se při zkoumání přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. nepřihlíží (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Jiné řešení ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. nepředstavuje rozsudek odvolacího soudu ve stanovení základní výše odškodnění za jeden rok trvání řízení, neboť zcela odpovídá části VI. Stanoviska.

Nejvyšší soud k tomu dodává, že od doby, kdy sjednotil rozhodovací praxi českých soudů v otázkách výkladu § 13 odst. 1 věta druhá a třetí a § 31a odst. 3 OdpŠk zmíněným Stanoviskem, které z hlediska přiměřenosti výše zadostiučinění, jehož se má poškozenému za porušení jeho práva na přiměřenou délku projednání věci dostat, důsledně vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, jsou jakékoli obecné úvahy o poměru zadostiučinění přiznaného v souladu se Stanoviskem a s tím, co by hypoteticky mohl v podobné věci přiznat na zadostiučinění za porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy a Evropský soud, liché. Pozornému čtenáři Stanoviska přitom nemohlo ujít, že základní částka 15.000,- Kč až 20.000,- Kč za první dva a dále za každý následující rok trvání nepřiměřeně dlouho vedeného řízení je nastavena výrazně výše než žalobkyní zmiňovaných 45 % toho, co za porušení předmětného práva přiznal ve věcech proti České republice Evropský soud (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2012, sp. zn. 30 Cdo 384/2012).

Podle další námitky žalobkyně odvolací soud nepřihlédl k délce samotného kompenzačního řízení, ačkoliv jej k tomu v odvolání vyzvala a stanovil výši základní částky odškodnění za jeden rok trvání posuzovaného řízení v rozporu se Stanoviskem. Tyto námitky jsou nedůvodné, neboť pro třetí a další roky řízení vycházel odvolací soud ze základní částky 19.000,- Kč právě i s ohledem na délku odškodňovacího řízení a základní částka odškodnění za jeden rok trvání posuzovaného řízení byla odvolacím soudem stanovena v souladu s částí VI. Stanoviska. Tyto námitky proto nezakládají zásadní právní význam napadeného rozsudku ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř.

Další námitkou dovolatelka rozporuje s odkazem na Stanovisko postup odvolacího soudu, který z celkové délky řízení odečetl dva měsíce, po něž nadřízený soud v posuzovaném řízení rozhodoval o žalobkyní uplatněné námitce podjatosti. Podobně odvolací soud odečetl z celkové délky řízení dalších 20 měsíců, kdy soudy odstraňovaly vady žaloby, rozhodovaly o opravných prostředcích a docházelo k odročování nařízených jednání.

Ve Stanovisku Nejvyšší soud dovodil, že přiměřené zadostiučinění se poskytuje ve vztahu k celkové délce řízení (dále srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3930/2009) a „[o]důvodnění výše přiznaného zadostiučinění musí obsahovat hodnocení, v němž se vychází ze základní částky stanovené násobkem celkové doby řízení v letech či měsících a částky přiznávané za jednotku času řízení s následným připočtením či odečtením vlivu skutečností vyplývajících z kritérií obsažených v § 31a odst. 3 písm. b) až e) zákona [č. [82/1998](#) Sb.]“ (k metodě výpočtu srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3026/2009, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. IV. ÚS 128/11; rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na jeho webových stránkách, nalus.usoud.cz).

Z výše uvedeného vyplývá, že odvolací soud nepostupoval podle metody výpočtu výše zadostiučinění stanovené judikaturou Nejvyššího soudu, když ještě před výpočtem základní částky odečetl část délky řízení, namísto toho, aby nejprve dospěl k základní částce, vycházející z celkové délky řízení, a až posléze tuto částku upravil podle kritérií uvedených v § 31a odst. 3 písm. b) až e) OdpŠk.

Tato skutečnost sama o sobě by však neměla vliv na správnost interpretace § 31a odst. 3 OdpŠk odvolacím soudem, neboť z hlediska výsledného zadostiučinění není rozhodné, zda byl krok za krokem dodržen postup výpočtu představený Stanoviskem za předpokladu, že se soud svým postupem neodchýlil od Stanoviska či další judikatury dovolacího soudu po věcné stránce a nedospěl k podstatně jiné výši zadostiučinění. Ostatně jak konstatoval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 4539/2011, „při posuzování přiměřenosti délky řízení a stanovení případného zadostiučinění v případě porušení práva na projednání věci v přiměřené době, je nutno se vyvarovat mechanické aplikace práva s touhou po dosažení matematicky přesného výsledku. Nelze totiž zapomínat, že jde v těchto případech o posouzení vzniku nemajetkové újmy na straně poškozeného, tedy o posouzení kategorie objektivně jen obtížně zjistitelné a zcela jistě nespočítatelné.“

Jiný postup odvolacího soudu v posuzovaném případě nevedl k výrazně jiné výši zadostiučinění než postup podle Stanoviska, což lze doložit srovnáním obou metod. Odvolací soud vycházel z částky 25.000,- Kč za první dva roky dohromady, částky 19.000,- Kč za každý další rok délky řízení v trvání 140 měsíců (tedy cca o 16,7 % kratší doby než jeho celková délka ke dni rozhodování odvolacího soudu) a na závěr snížil přiznané zadostiučinění o 10 % pro menší význam řízení pro žalobkyni. Tímto by dospěl, nebýt početní chyby, na kterou žalobkyně správně upozorňuje, k odškodnění v částce 187 800,- Kč $[(25000 + 116 / 12 * 19000) - 10 \%$]. Pokud by vycházel z celkové délky řízení 168 měsíců, tedy nikterak by ji nekrátil, ale následně by snížil základní částku o procenta odpovídající rozdílu v délce řízení (16,7 %) pro složitost věci ve smyslu § 31a odst. 3 písm. b) OdpŠk, kam procesní aktivitu účastníků, nesrozumitelnost jejich podání a četnost opravných prostředků zařazuje část IV. Stanoviska, dospěl by k zadostiučinění ve výši 185 449,- Kč $[(25000 + 144 / 12 * 19000) - (16,7 \% + 10 \%)]$. Rozdíl ve výsledku mezi oběma postupy je tedy minimální (striktním postupem podle Stanoviska by bylo výsledné zadostiučinění dokonce nepatrně nižší). Je tedy možné vytknout odvolacímu soudu, že se při postupu stanovení výše zadostiučinění nedržel postupu podle Stanoviska (zejména tím, že procesní složitost případu hodnotil v rámci celkové délky, nikoli kritéria složitosti řízení), nicméně pouze použití jiné metody výpočtu zadostiučinění bez odklonu od judikatury odvolacího soudu po věcné stránce nepředstavuje jiné řešení ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. To platí i tehdy, pokud odvolací soud nezkrátil celkovou uvažovanou délku řízení o pět měsíců (fakticky jen o dva, neboť v konečném výpočtu již odvolací soud neuvažoval o zkrácení o 23 měsíců, ale jen o 20 měsíců), a to bez uvedení jakéhokoli důvodu, jak správně namítá žalobkyně, neboť i tehdy by nebyl rozdíl mezi oběma postupy ve výsledku nijak výrazný.

Přesto Nejvyšší soud apeluje na odvolací soud, aby se v zájmu jednoty rozhodování v podobných věcech, a tím i zachování právní jistoty poškozených, pro příště zdržel hledání vlastních řešení v situaci, kdy postup soudů při stanovení výše odškodnění nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nepřiměřené délky řízení byl sjednocen Nejvyšším soudem v uvedeném Stanovisku a jeho další judikatuře.

Bude-li se snad odvolací soud chtít z vážných důvodů od Nejvyšším soudem sjednoceného postupu odchýlit, musí svůj postup náležitě odůvodnit a vysvětlit, z jakého důvodu je jeho vlastní (nové) řešení vhodnější než řešení nalezené Nejvyšším soudem. Ignorování judikatury a stanovisek publikovaných ve Sbírce soudní judikatury a stanovisek Nejvyššího soudu může být totiž příčinou nepřiměřené délky řízení a zakládat tak odpovědnost státu za tento nesprávný úřední postup (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1916/2010).

Dovolání je však přípustné pro posouzení otázky významu předmětu řízení pro žalobkyni (§ 31a odst. 3 písm. e/ OdpŠk) a chování žalobkyně směřujícího ke zrychlení řízení, neboť v nich se odvolací soud od ustálené judikatury Nejvyššího soudu odchýlil.

Dovolání je důvodné.

Jakkoli soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že se žalobkyně pokoušela o odstranění průtahů v posuzovaném řízení podáváním stížností, odvolací soud na ně nijak z hlediska stanovení výše odškodnění nereagoval. Nejvyšší soud přitom ve Stanovisku v části IV. u výkladu kritéria podílu chování účastníka na celkové délce řízení (§ 31a odst. 3 písm. c/ OdpŠk) uvádí, že „[Ch]ování poškozeného je subjektivním kritériem, které může na celou délku řízení působit jak negativně, tak i pozitivně. Na jednu stranu může poškozený jako účastník řízení přispět k nárůstu jeho délky svou nečinností (např. nereagováním na výzvy soudu) nebo naopak svou aktivitou ryze obstrukčního charakteru (např. opakované činění nejasných podání, navrhování provedení mnoha důkazů, četné změny žalobních návrhů atd.), a to jak úmyslným, tak i nedbalostním jednáním, zde jde pak o ‚průtahy‘ (užívá-li zákon tohoto pojmu i ve vztahu k chování poškozeného) vedoucí k prodloužení řízení ve smyslu § 31a odst. 3 písm. c) zákona jím způsobené. Na druhou stranu může poškozený jakožto účastník řízení vyvíjet činnost alespoň teoreticky směřující ke zkrácení délky řízení - v což

lze zahrnout i využití dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení způsobené nečinností rozhodujícího orgánu.“

V rozsudku ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4761/2009, Nejvyšší soud uvedl, že „odpovědnost za dodržení práva účastníka řízení na projednání věci v přiměřené lhůtě leží především na státu a ten ji nemůže přenášet na účastníky řízení tím, že po nich bude požadovat, aby se v případě hrozící či nastalé nepřiměřené délky řízení domáhali nápravy a dojde-li k porušení práva účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě, sankcionovat jej při stanovení výše odškodnění za to, že se nápravy nedomáhal. Při zkoumání toho, zda poškozený využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, je třeba z uvedeného vycházet a jejich využití přičíst poškozenému k dobru, nikoli mu přičítat k tíži, že je nevyužil.“

Skutečnost, že se účastník nepřiměřeně dlouze vedeného řízení pokusil o odstranění jeho průtahů podáváním stížností na ně, však automaticky neznamená, že by mu mělo být přiznáno odškodnění ve vyšším rozsahu než účastníku, který si na průtahy v řízení nestěžoval. V konkrétním případě však může dojít ke zvětšení újmy (frustrace) účastníka řízení, ve kterém dochází k průtahům navzdory úspěšným stížnostem na ně, tj. navzdory tomu, že jsou předsedou soudu ke stížnosti podané podle § 164 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, nebo nadřízeným soudem k návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a téhož zákona, shledány oprávněnými. Takto zvětšené újmě účastníka řízení by pak měla odpovídat úvaha soudu o stanovení formy, popřípadě výše zadostiučinění za porušení jeho práva na přiměřenou délku řízení. Taková úvaha v rozsudku odvolacího soudu absentuje, což činí jeho právní posouzení nároku žalobkyně neúplným, a tudíž nesprávným.

K významu předmětu řízení pro poškozeného (§ 31a odst. 3 písm. e/ OdpŠk) Nejvyšší soud dovodil, že význam řízení pro poškozeného je velmi důležitým objektivním kritériem, jemuž je třeba věnovat obzvláště velkou pozornost. Je možné určitým zobecňujícím postupem kvalifikovat jako zvýšeně významné jednotlivé skupiny (druhy) případů, a to podle předmětu řízení, čili podle práva či oprávněného zájmu, jichž se řízení dotýká. Typicky se jedná o trestní řízení (zejména je-li omezena osobní svoboda účastníka), dále řízení, jejichž předmětem je právo na ochranu osobnosti, rodinně-právní vztahy (zde zejména řízení ve věcech péče o nezletilé a věci výživného), řízení ve věcech osobního stavu, pracovní právní spory či řízení o poskytnutí různých plnění ze strany státu (sociální dávky, dávky důchodového pojištění, dávky zdravotního pojištění, podpora v nezaměstnanosti atd.) - srov. část IV. Stanoviska.

K těmto typovým aspektům však může přistoupit i tvrzení žalobce (poškozeného) umocňující hloubku zásahu či ovlivnění jeho životní situace nepřiměřenou délkou daného řízení a tím pádem i význam předmětu řízení pro něj. V takovém případě je ale třeba, aby žalobce toto své tvrzení prokázal, neboť jím poukazuje na skutečnost, která se vymyká obecnému (paušálnímu) vnímání důležitosti jednotlivých „typů“ řízení či typových okolností na straně účastníka; tvrdí totiž něco, co nebývá obvyklým následkem nepřiměřené délky řízení, a je tedy třeba aby existence tvrzeného následku jakož i příčinná souvislost mezi tímto následkem a porušením práva na přiměřenou délku řízení (kauzální nexus) byly postaveny najisto. Jedná se například o tvrzení, že dlouho trvající řízení vedlo k rodinným neshodám, případně rozpadu manželství (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2010, sp. zn. 30 Cdo 2800/2009).

V posuzované věci žalobkyně tvrdila, že nepřiměřená délka posuzovaného řízení přispěla k rozpadu jejího manželství. Soud prvního stupně měl dané tvrzení za prokázané, odvolací soud nikoli, aniž by však před změnou skutkových zjištění zopakoval důkazy provedené k jeho prokázání před soudem prvního stupně.

I když ve smyslu ustanovení § 213 odst. 1 o. s. ř. a ustálené judikatury soudů není odvolací soud vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, neznamená to, že od skutkových zjištění,

kteřá soud prvního stupně čerpal z výpovědí účastníků řízení a svědků, listinných důkazů, popř. jiných důkazů, se může odvolací soud bez dalšího odchýlit. Pokud má pochybnosti o věrohodnosti výpovědí účastníků a svědků, na nichž soud prvního stupně založil své skutkové zjištění, musí tyto důkazy opakovat a popř. i doplnit (ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř.), a opatřit si tak podklady pro vlastní posouzení jejich věrohodnosti. Postup odvolacího soudu, kdy se odchýlil od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, aniž však dokazování sám zopakoval, není v souladu se zásadami spravedlivého procesu, neboť tímto odňal dotčenému účastníkovi reálnou možnost jednat před soudem, spočívající v oprávnění právně a skutkově argumentovat, v důsledku čehož došlo k porušení jeho základního práva zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Chtěl-li se odvolací soud odchýlit od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně na základě v řízení provedeného důkazu výsledkem žalobkyně, bylo nutno, aby tento důkaz sám opakovat a zjednal si tak rovnocenný podklad pro případné odlišné zhodnocení tohoto důkazu (nález Ústavního soudu České republiky ze dne 14. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 273/06; srov. též rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1966, sp. zn. 6 Cz 19/66, uveřejněný pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1966, rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1546/99, uveřejněný pod č. 11 v časopise Soudní judikatura, roč. 2001, rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 372/2003).

Pokud takto odvolací soud nepostupoval a nezopakoval dokazování k prokázání tvrzení žalobkyně o vlivu nepřiměřené délky posuzovaného řízení na rozpad jejího manželství, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

K tomu je třeba dodat, že nebude-li mít odvolací soud po zopakování důkazu výsledkem žalobkyně její uvedené tvrzení za prokázané, je povinen s tím postupem podle § 118a odst. 3 o. s. ř. žalobkyni seznámit a vyzvat ji k označení dalších důkazů k prokázání jejího tvrzení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, uveřejněný pod číslem 115/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nesprávné jsou též úvahy odvolacího soudu o perspektivě úspěchu žalobkyně v posuzovaném řízení, neboť výsledek posuzovaného řízení, ve kterém mělo dojít k porušení práva žalobkyně na projednání věci v přiměřené lhůtě, není pro posouzení, zda k porušení tohoto práva skutečně došlo, včetně úvahy o významu předmětu řízení pro poškozeného, a tedy i pro stanovení případného zadostiučinění, zásadně rozhodný (uvedené bylo konstatováno v početné judikatuře Nejvyššího soudu - viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4739/2009, a dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4439/2008, a také v rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva - srov. rozsudek senátu první sekce ESLP ze dne 10. 11. 2004, ve věci Apicella proti Itálii, stížnost č. 64890/01, odst. 26). Výjimku by představovala jen situace, kdy by byla žaloba zjevně (na první pohled) bezdůvodná, například v případě uplatnění promlčeného nároku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3370/2011), což ze skutkových zjištění odvolacího soudu neplyne.

Konečně je třeba uvést, že nejde-li o shora vyjmenované případy domněnky vyššího významu předmětu řízení pro poškozeného, je význam předmětu řízení pro něj standardní, což nevede k posílení ani potlačení úvahy o porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, ani případnému zvýšení či snížení základního odškodnění za ně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 765/2010).

Vzhledem k výše uvedeným vadám řízení a tomu, že odvolací soud posoudil nárok žalobkyně nesprávně, jak je výše vysvětleno, přistoupil Nejvyšší soud podle § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. ke zrušení rozsudku odvolacího soudu v napadeném rozsahu, jakož i v navazujícím výroku o náhradě nákladů řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

Odvolací soud je v dalším řízení vázán právními názory dovolacího soudu vyslovenými v tomto

rozhodnutí (§ 243d odst. 1 část věty první za středníkem ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.). Zejména se při novém rozhodování o nároku žalobkyně na přiměřené zadostiučinění přidrží postupu stanoveného v části VI. Stanoviska, jak je výše vysvětleno.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)